

Jarkko Lahtinen, Maria Salenius

Sivistysvaliokunnan lausuntopyyntö

Lausunto Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain muuttamisesta HE 177/2022 vp

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto tasa-arvosta annetun lain muuttamisesta varhaiskasvatuksen tasa-arvosuunnittelun osalta. Kuntaliitto toteaa, että sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen suunnitelmallisesti ope- tuksessa ja varhaiskasvatuksessa on hyvä ja kannatettava tavoite. Kuntaliitto muis- tuttaa, että varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen järjestäminen on kunnille la- kisäateinen velvoite. Tällä hetkellä tasa-arvolaki ei edellytä tasa-arvosuunnitelman laadintaa varhaiskasvatuksessa toisin kuin muussa koulutuksessa.

Lakimuutoksen tavoite

Esityksen tavoitteena on sukupuolten tasa-arvon edistäminen sekä sukupuolten mo- ninaisuuteen liittyvän syrjinnän ennaltaehkäisy varhaiskasvatuksessa. Tasa-arvosuun- nitelmat ovat keskeinen työkalu, jolla käytännön työssä voidaan suunnitelmallisesti edistää tasa-arvoa. Esityksessä lähtökohtana on, että varhaiskasvatuksen tasa-arvo- työssä otettaisiin huomioon kaikki lapset sukupuolesta riippumatta.

Kuntaliitto toteaa, että varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on muun muassa edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yhteistä kulttuuriperinnettä sekä kun- kin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa (3 §). Myös Ope- tushallituksen määäämissä varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuvataan tar- kemmin varhaiskasvatustoiminnan toteuttamista osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon osalta. Lisäksi kuntien ja yksityisten palveluntuottajien on laadittava pai- kalliset varhaiskasvatussuunnitelmat valtakunnallisten perusteiden pohjalta, jossa myös tasa-arvon toteuttamista paikallisella tasolla kuvataan tarkemmin. Kuntaliitto muistuttaa, että edellä mainittujen suunnitelmien lisäksi varhaiskasvatuksessa laadi- taan jokaiselle lapselle henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma.

Kuntaliiton näkemyksen mukaan, vaikka erillistä tasa-arvosuunnitelmaa ei varhais- kasvatuksessa laadita, suunnitelmallista tasa-arvotyötä toteutetaan jo varsin laajasti ja kokonaisvaltaisesti alle kouluikäisten lasten kohdalla. Kuntaliiton mielestä nykyisiä suunnitelmien sisältöjä kehittämällä ja lisäämällä niiden osalta tarkentavia kirjauksia tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteuttamisen osalta päästään kuntien osalta esi- tetyyn tavoitetilään. Uusien suunnitelmien toimipistekohtainen laadintavelvoite lisää

hallintotyötä ja aiheuttaa esimerkiksi varhaiskasvatuksen opettajille, sosionomeille ja lastenhoitajille tehtäviä, jotka vievät työn tekemisen resurssia pois lapsiryhmätyöstä. Asia on tärkeä ja sitä voidaan edistää ja edelleen parantaa lisäämättä erillisiä suunnitelmia ja velvoitteita niiden osalta. Tasa-arvo-osaamisen kehittämistä tulisi lisäksi edistää varhaiskasvatukseen kelpoistavissa koulutuksissa ja täydennyskoulutuksella. Esityksen mukaan tasa-arvotyön jalkauttaminen jäisi vajaaksi, mikäli suunnitelma ei olisi toimipaikkakohtainen, mutta Kuntaliitto katsoo että jalkauttamisen onnistuminen ei ole kiinni tästä.

Esityksen mukaan tasa-arvosuunnitelma olisi työkalu käytännön toiminnan tueksi. Kyse olisi ennen kaikkea toimintatapojen muutoksista arkitilanteissa sekä sukupuoli-tietoisista toimintatavoista. Kuntaliiton näkemyksen mukaan olemassa olevia suunnitelmia tarkentamalla voidaan kehittää toimintatapoja ja edistää esityksessä mainittujen tavoitteiden saavuttamista.

Uusi velvoite ja tehtävä kunnille

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi pykälä, jossa säädettäisiin tasa-arvosuunnitelman laatimisvelvoitteesta varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen eri toimintamuodot otettaisiin huomioon niin, että velvoite laatia toimipaikkakohtainen tasa-arvosuunnitelma koskisi päiväkotitoimintaa. Sen sijaan perhepäivähoidon ja kunnallisen avoimen varhaiskasvatuksen osalta kunta laatisi yhteistyössä alueensa toimijoiden kanssa toimijoille yhteiset tasa-arvosuunnitelmat. Kuntaliitto huomauttaa, että tasa-arvosuunnitelmavelvoitetta ei tälläkään hetkellä noudateta kunnissa kovin hyvin. Alle puolella pienistä kunnista on toiminnallinen lakisääteinen suunnitelma. Esityksen mukaan tasa-arvoaltuutettu on todennut, että oppilaitoksissa noudatetaan velvoitetta huonosti. Kuntaliitto pohtii, mitä uudella velvoitteella voitaisiin tosiasiallisesti saavuttaa. Vaikuttaa siltä, että joka tapauksessa iso osa toimipisteistä jättäisi suunnitelman tekemättä resurssipulan takia. Suunnitelman laatimisen hyödyt eivät konkretisoidu ja motivaatio niiden tekemiseen laskee.

Kuntaliitto korostaa, että kunnalle varhaiskasvatuksen tasa-arvosuunnitelman laatiminen olisi uusi velvoite. Kuntaliitto pitää lasten tasa-arvoisen kohtelun ja yhdenvertaisuuden osalta erikoisena, että päiväkotien osalta tulisi laatia toimipistekohtainen tasa-arvosuunnitelma, mutta perhepäivähoidon eri toimintamuotojen ja avoimen varhaiskasvatuksen osalta laadittaisiin vastaavat suunnitelmat laajempaan kokonaisuutena yhteistyössä toimijoiden kanssa. Kuntaliiton näkemyksen mukaan käytäntö varhaiskasvatuksen toteuttamisen osalta vaikuttaa erikoiselta ja asettaa eri varhaiskasvatuksen toimintamuodot keskenään erikoiseen ja eriarvoiseen asemaan. Kuntaliitto muistuttaa, että perhepäivähoito on varhaiskasvatuslain mukaisesti varhaiskasvatusta, vaikka tuki eroaa päiväkotitoiminnasta. Perhepäivähoitoa järjestetään myös ryhmäperhepäivähoitona, mikä toimintamuotona muistuttaa päiväkodissa toimivaa ryhmää.

Kuntaliitto kiinnittää huomiota myös esiopetusta koskevaan suunnitteluvetoisuuteen, mikäli esiopetusta koskevasta suunnitteluvetoisuudesta säädettäisiin eri

pykälissä (5 a § ja 5 b §) ja sisältö riippuisi siitä, järjestetäänkö esiopetus oppilaitoksen vai päiväkodin yhteydessä. Tämä asettaisi lapset eriarvoiseen asemaan.

Kustannusvaikutukset

Esityksessä arvioidaan, että tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmia ensimmäistä kertaa laadittaessa niiden laatimiseen käytettäisiin kunnallisissa päiväkodeissa aikaa 2 tuntia. Kuntaliitto pitää tätä arviota ja sen pohjalta laskettuja kuluja aivan liian alhaisina. Suunnitelman laatimiseen tarvittava pohjatyö, tiedon haku, yhteistyö ja suunnitelman laatiminen vievät huomattavasti enemmän aikaa. Kuntaliitto muistuttaa, että kustannuksia syntyy myös suunnitelman päivittämisestä ja sen jalkauttamisesta, joten todellisuudessa kustannukset nousevat huomattava paljon suuremmiksi. Yhden henkilön osallistuminen koulutukseen ei turvaa suunnitteluosaamisen vahvistumista ja suunnitelman jalkautumista käytäntöön. Pelkkä suunnitelma ei muuta automaattisesti toimintaa.

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että mahdollisen suunnitelman laadinnassa tulee hyödyntää koko henkilöstöä. Koska varhaiskasvatuksen mitoitukset ovat erittäin tiukat, eikä niistä voi juuri millään perusteella poiketa on haastavaa löytää aikaa uusien suunnitelmien laatimiselle. Suunnitelmien tekemisen osalta on vaikutusta työaikaan sekä sijaistoimintaan ja näin ollen varhaiskasvatuksen järjestämiskustannuksiin. Kuntaliitto muistuttaa myös varhaiskasvatuksen kelpoisen henkilöstön saatavuuteen liittyvistä olemassa olevista haasteista. Kaikkien uusien vaatimusten toteuttaminen hankaloittaa muutenkin vaikeaa henkilöstötilannetta entisestään. Kuntaliitto vaatii, että kustannuslaskelmat tulee arvioida uudelleen ja huomioida suunnitelmien laatimiseen vaadittava henkilöstöresurssi kaikkine tarpeineen esitettyä laajemmin.

Perhepäivähoidon ja avoimen varhaiskasvatuksen osalta suunnitelman laatiminen vaatii kyseisissä toimissa työskentelevien työaikaa ja erityisesti perhepäivähoidon osalta sijaistoiminta on haasteellista. Myös tämän suunnitelmakokonaisuuden osalta kustannuksia syntyy ja ne tulee tarkasti arvioida ennen mahdollista hallituksen esitystä asian osalta.

Kuntaliitto muistuttaa, että kunnalle varhaiskasvatuksen tasa-arvosuunnitelman laatiminen olisi uusi velvoite, josta kunnille aiheutuvat vaikutukset tulee arvioida realistisesti ja kustannukset korvata täysimääräisesti.

SUOMEN KUNTALIITTO

Terhi Päivärinta
johtaja
Hyvinvointi- ja sivistyksyksikkö

Jarkko Lahtinen
kehittämispäällikkö
Hyvinvointi- ja sivistyksyksikkö